

BŁADZIĆ (381) *vb impf*

W inf: błądzić (55), błędzić (20); błądzić *PatKaz III* (3), *Murm*, *KromRozm I*, *KromRozm II* (2), *Leop*, *Mącz*(4), *OrzQuin*, *RejPos*, *RejZwierc* (3), *WujJud*, *BudBib*, *PapPan*, *Oczko* (2), *Calag*, *SkarŻyw*, *ReszPrz* (2), *BielSjem*, *KochPieś*, *WujNT* (11), *WysKaz*, *SkarKaz* (3), *KlonWor*, *SzarzRyt*; błędzić *RejPs*, *RejRozpr*, *SeklKat* (2), *RejKup* (3), *HistAl*, *LubPs*, *GrzegRóżn*, *KwiatKsiąż* (2), *Prot*, *ArtKanc*, *SarnStat*; błądzić : błędzić *CzechRozm* (3 : 3), *CzechEp* (3 : 1), *NiemObr* (4:1). *W pozostałych formach:* bładz-

inf błądzić (54), błędzić (18). \diamond *praes 1 sg* błądzę (15). \diamond *2 sg* błądzisz (13). \diamond *3 sg* błądzi (64). \diamond *1 pl* błądzimy (5) *RejFig*, *RejPos* (2), *CzechRozm*, *ModrzBaz*, błądziemy (1) *CzechEp*. \diamond *2 pl* błądzicie (10). \diamond *3 pl* błądzą (76). \diamond *praet 1 sg m* błądziłem, -em błądził (8); -em (7), -em (1) *CzahTr*. \diamond *2 sg m* -ś błądził (1). \diamond *3 sg m* błądził (25). *f* błądziła (2). *n* błądziło (1). \diamond *1 pl m pers* -smy błądzili (1). \diamond *3 pl m pers* błądzili (34), błądziły (3) *Leop*, *BudBib*, *WujNT*. *subst* błądziły (1). \diamond *fut 2 sg m* będiesz błędzić (1). \diamond *2 pl m pers* błądzić będziecie (1). \diamond *3 pl m pers* będą błędzić (1). \diamond *con 1 sg m* bych błądził (3). \diamond *3 sg m* by błądził (13). *f* by błądziła (2). \diamond *1 pl m pers* bychmy błądzili (2). \diamond *3 pl m pers* by błądzili (5), by błądziły (1) *Oczko*. \diamond *con praet 2 sg m* by ty był błądził (1). \diamond *3 sg m* by był błądził (1). \diamond *imp 1 pl* błądzmy (2). \diamond *2 pl* błądzcie (2). \diamond *3 pl* niech błądzą (3). \diamond *impers praes* błądzi się (1). \diamond *part praes act* błądząc (10).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w.*

1. *Błąkać się, tulać się, krążyć, zbacać z oznaczonej drogi; errare Mącz, Calag, Cn; aberrare Mącz, Calep; inerrare, suberrare Calep; exerrare Cn* (72) : *Perłowie [...] ícigáli co naprędzey Alexandrá/ ále iż noc byłá ciemna poczęli błędzić HistAl F3; RejWiz 77v; Leop Matth 18/13; RejFig Bb8v [2 r.]; Boves errant, Woły błądzą/ Też Páľá fie Mącz 108a, 31d, 108b, 460a; HistRzym 104, SkarŻyw 90; KlonŻal B3v; Calep 530a, 1016b; WujNT Matth 18/13; y wolą mieľzkáć iákoby ná weľoľym mieyľcu w mieście/ á niźeli w leśie/ in foliofa fylua Sátyrmi bydź y błędzić [!] SarnStat 1306; CiekPotr 2; A łtyr [...] Kieruie łzkuťe/ á oná nie błądzi/ Gdy iá łtyr rządzi. KlonFlis E4; SzarzRyt A3.*

błądzić na czym (3): *Abowiem błądzili na puľczy y na łuchoľciach WróbŻoľt 106/4; Leop Ex 14/3; HistRzym 18v.*

błądzić po czym (13): *RejPs 75; BibRadz Ez 34/6; Leop Gen 21/14, Is 35/8; BielKron 453; Ut multum ille et terris iactatus et alto, Bárzo dľugo błądzyl y tám y fám po źiemi y po morzu. Mącz 161c; GórnDworz Ccv; HistRzym 18v, 25v; BudBib Ez 34/5; KochPieś 19; GórnTroas 42; Ktoź łzczęśliwłzy: ten co rychľo doiedzie/ czyli ten co fię po morzu y wiátrách dľugo wľoczy/ y po puľtyniách błądzi? SkarKaz 422b.*

błądzić w czym (3): *SkarŻyw 354; Opáczyłtym obľokom poczyniľeś tory/ W ktorých błądzić nie mogá zgodne wiodáć łpory SzarzRyt B3v. Cf »jako ślepy błądzić«.*

W charakterystycznych połączeniach: błądzić na (po, w) drodze (3), *morzu* (6), *puszczy* (4).

Zwroty: »wiecznie błądzić«: *Aby [dusza] potym łpoľu z nim [ciaľem] wiecznie nie błądzyla RejJóz E5v.*

»błądzić jako owca« (2): *WróbŻoľt 118/176; Bez tey łtolice Rzymľkiey y vľt Piotrá S. wielkie zgromádenia Biľkupow/ iáko owce bez páľterzá błądzili. SkarJedn 144.*

»jako ślepy błędzić [w czym]«: Wypuścił frogie cyemności w ktorych tak chodzili/ Nic nye widząc yako flepi prawye w nich błędzili *LubPs* Y.

W przen (30): *OpecŻyw* 159v; I wylała sie niezgoda na kxiążęta/ y przepuścił na nie iż błędzili y z drogi wstąpili. *WróbŻoIt* 106/40; *RejPs* 95v; *RejKup* 12; *LubPs* E2; Kto iedno iako trawy woł fwiátá wżywa. A káždego poštěpku rozumem nie rżądzi/ Mnima by szedł gościńcem á on bárzo błędzi. *RejWiz* 11v; *BibRadz* I 3v; *HistRzym* 57; Iż nie tułaycie sie moi mili synaczkowie/ nie błędźcie á nie vnoście sie zá rozlicznemi á zá błędnemi tymi gościńcy fwiátá tego *RejPos* 287, 169; *RejZwierc* 138, 231; *BudBib* Is 63/17; *CzechEp* 98; *PudłFr* 46; *GrabowSet* M3v, Ov; *SzarzRyt* B3.

błędzić z czego: FOrtuna dobrym mieniem iák Bogini rżądzi/ Wfzem pánuie/ leć bárzo z krefu fwego błędzi. *CzahTr* L4v.

błędzić na czym (2): y dopuścił im błędzić ná niedrożnych miejscách á nie ná drodze. *Leop Ps* 106/40; *RejPos* 183v.

błędzić po czym (2): Człowiek záwždy błędzi po pułzczy fwiátá tego. *RejPos* 141 *marg*, 141.

błędzić w czym (6): Wzniesć się nie mogę Pánie/ Przed trofkámi/ y żądzą/ Ktore w fprofnościách błędzą *GrabowSet* D3v. *Cf Zwroty*.

błędzić za czym: A zá fyny ludzkimi/ niech fmyły nie błędzą *GrabowSet* Dv.

W charakterystycznych połączeniach: *błędzić na* (po, w) *drodze* (3), *lesie* (3), *puszczy* (2).

Zwroty: »błędzić w ciemnościach« (2): Oto on vmocnił nogi fwoich fwiętych/ A źli będą błędzić w ciemnołciách przekłętych *LubPs* hh2v; *RejPos* 338.

»błędzić w głuchym lesie« [szyk zmienny] (3): *RejRozpr* F2v; żáluie po czáfie Iż tak błędził w tym głuchem (beż rozumu) lefie *RejJóz* E4; Człowiek záwždy błędzi w głuchim lefie. *RejPos* 168v *marg*.

a. *Nie mieć ustalonego porzřdku, pozostawać w bezwładzie (w stosunku do czasu)* (1) : Co czáfu Rzymian ludzie mądrzy óbaczywfy/ áby Rok á w nim czáfy y Swiętá niebłędziły/ tak go obráchowali *Oczko* 29v.

2. *Mylić się, popełniać błędy, błędnie oceniać fakty; delirare* *Mącz*, *Cn*; *aberrare, exerrare, peccare* *Mącz*; *errare, falli, frustrari, hallucinari* *Cn* (221) : Mąż roftropny ieden raz błędzi. *BierEz* K, I2v; Tento Epicurus w tim więcej błędził niż inni philozophowie *BielŻyw* 103; *BielŻywGlab* n1b 8; *RejJóz* C2v; *RejKup* h7; *RejWiz* 47, Dd2v; *BibRadz* II 93a *marg*; *BielKron* 292v; *Mącz* 110d, 285c; *Prot* 276; Błędzą známieniće oni ludzie/ ktorzy mowią/ Toć brzuchowi zdrowo/ co wftom álbo gárdłu fmaczno *SienLek* 16v; *GórnDworz* G4; *RejZwierc* [238]; Iefliż łam proftak będzie musi záwżze błędzić. *PaprPan* A3, P2; *ModrzBaz* 48v, 140v; *Oczko* 11v; *StrykKron* 1; *KochMRot* B2v; *BielSjem* 4; *KochFrag* 18; *WujNT* 870; RZadko tám bywa gdzie ich wiele rżądzi, Porzřdek, zgodá, y częfto się błędzi. *KlonKr* A4; Iáko w bitwie/ dwa kroć nie pláci błędzić/ bo raz zbłędziwfy/ popráwić się czáfu nie máłz *SkarKaz* 8a; *WysKaz* 46; *GosłCast* 47.

błędzić około czego: áno rzadkiego naydzie coby około Piłata nie błędził *CzechEp* 229.

błędzić w czym (14): *BierEz* K; Niektorzy w miałto te⁸⁰ Kofmaczku biorą korzenie niedořpiałkowe, ale wtem błędzą *FalZioł* I 114a; *RejKup* aa7; *KromRozm* III K8v; *GliczKsiąż* K; *GórnDworz* F3; W fprawiedliwości ktoby niechciał błędzić/ Co czyie włafne powinien przyřadzić. *RejZwierc* 212, 224v; *PaprPan* K; *SkarKaz* 278a; *CzahTr* G2v. *Cf Zwroty*.

Zwroty: »w mnimaniu bładzić«: Bo ácz nas ták nieprzyiaciel lekce tobie ładzi/ Ale mam rzec iżci pewnie w łwym mnimaniu bładzi *LubPs* gg5.

»w mowieniu bładzić«: A w mowieniu śła się przygadza bładzić [!] *KwiatKsiąż* C3.

»w rozsądkach bładzić«: Czytając wždy nieiaki dowcip w nich vznaię. Ci zwłazczá co nie rádzi w rozładkach łwych bładzą *HistLan* F5.

»na rozumie bładzić«: Fallacissimo sensu iudicare, Bárzo ná łwym rozumie bładzić. *Mącz* 117a.

»bładzić rzeczą« (2): *Mącz* 418a; A tu niktore Látopifszce Litewłkie iáwnie bárdzo bładzą/ y czáfem/ y rzeczą *StryjKron* 552.

W przem (6) : natura bładzycz nyemoze łyn ma bycz podobyen matcze *PatKaz III* 118; *RejRozpr* K4; *RejJóz* I2; *LubPs* aa6v; łzedziwe látá/ ktore zá dłuęiem rzeczy dołwiádłżeniem baczenie/ y rozładek człowieczy/ dołkonálży czynią/ w tey mierze ták bładzą *GórnDworz* H5; *RejZwierc* 224v.

a. *Wprowadzac w błąd; fallere, frustrare, in errorem inducere Cn* (3) : Przedłięć bładzą owy łany Chočia łtäre kwity mamy *RejRozpr* C4v; Boć Reyelrá iákoś bładzą/ Ci czo piłżá zlec ie rzadzą. *RejZwierc* 234; Włzakóž iż lékárłtwa wolné piłżem/ nie wátpię/ że niedádzą bładzić/ áni w niebełpieczeńłtwo chorégo wpędzić *Oczko* 34v.

b. *W sprawach wiary, popadać w herezję* (164) : kółczyol bładzycz nyemoze *PatKaz I* 8v; *PatKaz III* 93v; *RejKup* m3v, p8, q2v; *KromRozm I* B2v, F marg, Fv [2 r.]; *MurzHist* D2v, G3v, N2v; *MurzNT Mar* 12/24; *KromRozm II* iv, k2, n3, q3v, r4, y2v; *KromRozm III* E2 [2 r.]; áby łnadź yáko nye bładził/ á w wyerze łie nye potykał. *GliczKsiąż* L4v; *KrowObr* 147, 204v; *Leop Matth* 22/29; *OrzList* b3; *RejFig* Ee2v; *GrzegŚm* 56; *GrzegRóżn* I3v, K; Papięż z ławicą łwoią bładzić niemože. *OrzQuin G marg*; Oto bładzicie/ nie rozumiejąc piłmu áni możności Bołkiey *RejPos* 230, 293; *WujJud* A6, 34v, 74v, 239v, 240v, 254v; *WujJudConf* 80v; *BudNT* F; *CzechRozm* 7, 38v, 69v [2 r.], 124v, 182v; *SkarJedn* 53, D3v; *CzechEp* 52, 76, 79, 121, 142 (12); iż Concyliá v łámychże Papiężnikow/ tákiey powagi nie máią/ áby bładzić nie miály *NiemObr* 176, 155 [2 r.], 174 [2 r.], 175 [2 r.], 176, 177 (13); *ReszPrz* 9, 109, 111; To pewnie ábo o łwiátkach Chrzełcijánłkich ma być rozumiano/ iáko Epiphánius rozumie [...] á nie [...] iáko Czechowic bładzi. *WujNT* 622, *Matth* 22/29, s. 124, *Mar* 12/24, 27, s. 183 (21); *WysKaz* 31; *SkarKaz* 43a [2 r.], 417b; *SkarKazSej* 691a.

bładzić około czego (6): *KromRozm III* F5v; *PowodPr* 41; tákżełmy dłuęo około prawdy iego bładzili? *SkarKaz* 550a. *Cf Zwroty*.

bładzić o czym (3): Iáko łrodze Doktorowie bładzą o wzbudzeniu náłienia brátá zmárłego. *CzechRozm* 151v marg, 123v, *3.

bładzić na czym (2): tedy ná tym łrodze žydowie bładzą/ gdy przedłię imo Iezulá Páná łnłżego Mefyálzá czekáią. *CzechRozm* 169v, 39v.

bładzić w czym (30): iam žádał aby mię navczyli/ wczym bych bładził nie z vporv ale znievmieiętnołci *SeklWyzn* G3v; *KromRozm I* K4v, M2, O3; *MurzHist* O2v; *KromRozm III* Q2v; *BielKron* 194; Szofte/ mamy łobie zá brácią ony Kofcioły/ [...] iedno že bładzą w tym Artikule przednieyłzym *SarnUzn* G8; *WujJudConf* 67; *CzechRozm* 39v, 51, 52v; *SkarJedn* 212, 241; *SkarŻyw* 364; *CzechEp* 36, 96, 131, [403]; *NiemObr* 175; *WujNT* 369, 372, 463, 509 [2 r.], 580; Przeto niech

w tym nie błądzą ani drugich zwodzą: aby dziatki pośpolite w żywocie mátek poświęcone być miały. *SkarKaz* 578a. Cf »jako ślepy błądzić«.

błądzić z kim = *być współwyznawcą* (12): Błądzić z blufnierzmy y ynemy heretiki Chriřtuřła fiedzieć profnującego w niebie *SeklKat* O3v, O3v; *WujJud* 67, 240; wolę przedię w tey mierze z piřmem ś. błądzić *CzechRozm* 161v, 38v, 52; *CzechEp* 253, 255, 292, [402]; *NiemObr* 34.

Zwroty: »błądzić z niewiadomości« [*szyk zmienny*] (3): *MurzHist* M4v; widzę/ iż ich tám wiele iest/ ktorzy z niewiadomości błądzą: á błędu tego nie baczą *CzechEp* 10, 27.

»jako ślepy błądzić« (2): Czego (mowi) kto nie wié/ ten iako ślepy w świętym piřmie błądzi. *MurzHist* O2v; *CzechRozm* 99.

»błądzić od (około) wiary, przeciw (w) wierze« [*szyk zmienny*] (8): A bych przyięgał iřz czy błądzą przeciw wierze chrzeřcijańkei ktorzi niewierzą a by czyřciecz był *SeklWyzn* a2v; Stądże yeřt/ iż Cypryan řwyęty řluffnye odřfczepyęńce/ choęya około wyáry nye błądzą/ Ancykryřty zowye *KromRozm I* O4v; *KromRozm III* F3 [2 r.]; *BielKom* Dv; *HistRzym* 47; *CzechRozm* 209; *CzechEp* 152.

Szeregi: »grzeszyć i błądzić«: ták nie mniefy Papieřowie Rzymřcy/ ále owřzem więęcy grzeřzyli/ y błądzili *NiemObr* 179.

»błądzić i upadać«: zá ktorymi teřz/ iáko zá głową [řwá]/ kořcioł powřzechny Papieřki/ błądzić/ y vpádać muři. *NiemObr* 179.

3. Postępować niewłařciwie, źle; żyć nierozsądniefy; errare Vulg (72) : Mnodzyć kiedy innym rádzá/ Sámi w řwych vczynkoch błądzą *BierEz* F4; *ForCnR* C4; *Bielřyw* 144 [3 r.]; *Rejřóz* H8; [*rodzice ktorzy*] řyny řwoye zápořczyáyc řie bryřuyá á vbyeráya wielce/ á řromotliwye błądzą. *GliczKsiąř* F3; *KwiatKsiąř* F; *LeovPrzep* b3v; *ModrzBaz* 19v; *KochPieř* 28; Tákżeć kołnięřz nie winien/ kiedy Vřarz błądzi *PudřFr* 54; Iednemu zwierzchnořć nád řobá zlećili, Chęcá by páńkowe więęcy nie błądzili. Zle z wielá Pánow, iednemu przyřtoi Rząd czynić *KlonKr* A4; *CzahTr* L4.

błądzić w czym (10): *BierEz* S; *Bielřyw* 167; *Rejřóz* G8v; *GliczKsiąř* D2; *KwiatKsiąř* A; *HistRzym* 22v; DVkás áć był Ceřárzem lecz w tym bárzo błądził/ Iže żoná á nie řam ono páńřtvo rządzil *PaprPan* Q2, Dd4v, Ee2v; *KlonKr* wřtěp A2.

Zwrot: »jako bydlę błądzić«: Pan Bog řam małżeńřtvo pořtánowił/ By řie kářdy potomřtwem odnowil/ Swoie dzyatki w dobrej řpráwie rządzil/ Iáko bydlę ná řwiefie nie błądził. *BielKom* G2v.

a. Grzeszyć (49) : yřz mala rzecz yeřt řamemu nyebładzycz a ynřchym y řlouem y uczynkyem řkodzycz *PatKaz III* 148v; Błądziłem, czulfz częřto się ku grzechowi řkłaniaiać. *Wróbřołt* pp8; *Rejřóz* E4v *marg*; *RejřKup* i8, N [2 r.], y2v, y3v; *LubPs* B2; *RejřWiz* 143v, 185v; Ktorzy czynia źle rzeczy błądzą *Leop Prov* 14/22, *Sap* 12/2, *Ez* 48/11 [3 r.], *2.Tim* 3/13; *BibRadz Prov* 14/22; matá być obá karaná [...] á w. m. zářię/ y zá řwoy grzech/ y zá to ižeř zá tym řzedł/ ktory błądził. *GórnDworz* E4v; *RejřPos* 120v *marg*, 286v; *RejřZwierc* 138; *WujJud* 118v; *BudBib Prov* 14/22, *Ez* 14/11, I 414b *marg*; *KochPs* 182; *NiemObr* 175; Nie dopuřzczay nam według myřli nářznych błądzić *ArtKanc* Nv, A16v, Q4v; *SkarKaz* 382a; *KlonWor* 47.

błądzić czym (4): Sřyderzem czyni wino/ (á) zátrwořonym pijańřtvo/ á kářdy kto błądzi tem niebędziefy mądry. *BudBib Prov* 20/1. Cf *Zwrot*.

błądzić w czym (5): *WróbŻołt* 118/110; że też y ludzie święci á Bogu mili/ w mnogich rzeczach błádzili/ y w wielu rzeczách grzeźyli *CzechRozm* 69v; *WujNT* 655 [2 r.], *Zzzzz2*.

Zwrot: »błądzić sercem, na (w) sercu« = *errare corde Vulg* (5): *WróbŻołt* 94/10; *Leop Hebr* 3/10; ten lud ná sercu śwym błádzi/ bo drog moich y cudow nie widzi. *ArtKanc* T14v; *LatHar* 16; *WujNT Hebr* 3/10.

Szereg: »błądzić, (i) upadać« (2 :1): byli takież ludzie krewcy/ iako y my/ y dla tego tzeńtokroć vpadáli y błádzili. *KrowObr* Bv; *ModrzBaz* 66; *NiemObr* 71.

4. *Być niepoczytalnym, szaleć; delirare Mącz, Calep, Cn* (11) : Na wźem błądzę to nie chyba Chodzę by w odmęcie ryba *RejJóz* F3v; tych áffekt y trunek/ á nie rozum/ rządzi: Dla tego też y chcenie y wola ich błádzi. *KlonWor* 68, 69.

Zwroty: »błądzić w pijaństwie« = *absorpti sunt a vino Vulg*: kápłan y prorok nie vmieli nie dla pijańfthwá/ zátopieni łą od winá/ błádzili w piyańftwie/ nie znali Widzącego/ nie vmieli ładu. *Leop Is* 28/7.

»błądzić w głowie; głowa błądzi« [*szyk zmienny*] (3): *RejJóz* G4v, O6; Zyły mi wźytky zmartwiały Recze y nogy vftaly. Głowa/ oczy/ wfytko błądy Prawie mi mył czos zle łądy. *RejKup* e5v.

a. *Być chorym umysłowo; delirare Murm, Mącz, Calep* (4) : *Murm* 75; *Fluctuat animus, Błądzę/ Szwánkuye. Mącz* 131c, 195c; *Deliro – Bładze, łzaleię. Calep* 301b.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (5) : *Erro, Błądzę, Chibiam. Mącz* 108a, 108b; *Calag* 301b; *Calep* 4b, 372a.

Synonimy: 1. *błąkać się, chybiać, tulać się, włoczyć się*; 2. *chybiać, mylić się*; b. *heretykować*; 3.a. *grzeszyć, upadać*; 4. *szaleć*.

Formacje pochodne: *błądzić się, nabłądzić się, obłądzić, obłądzić się, pobłądzić, ubłądzić, ubłądzić się, wybłądzić, wybłądzić się, zablądzić, zablądzić się, zblądzić, zblądzić się; obłądzać się; obłądzieć*.

Cf **BŁĄDZĄCY, BŁĄDZENIE**